

***Δομές Ειδικής Αγωγής στην Δευτεροβάθμια
Εκπαίδευση και Εκπαιδευτική Ηγεσία: ο ρόλος
του Διευθυντή μέσα από το υπάρχον θεσμικό
πλαίσιο***

Δρ. Αργύριος Θ. Αργυρίου

Διευθυντής Εκπαίδευσης Περιφερειακής ενότητας Δυτικής Αττικής

Ειδικός Επιστημονικός Συνεργάτης Ευρωπαϊκού Πανεπιστημίου Κύπρου

Επιμορφωτής Εθνικού Κέντρου Δημόσιας Διοίκησης και Αυτοδιοίκησης

Αθήνα 2013

- Στην Ελλάδα η παρεχόμενη Ειδική Αγωγή έχει συμπληρώσει 30 χρόνια λειτουργίας
- Ανάπτυξη διάφορων δομών Ειδικής Αγωγής
- Διαφορετικό νομοθετικό πλαίσιο
- Πολυμορφία παροχής υπηρεσιών
- Νομοθετικό θεσμικό πλαίσιο ασαφές και νεφελώδες
 - I. σε επίπεδο εκπαίδευσης και αποκατάστασης
 - II. σε επίπεδο διάγνωσης με διαφορετικά διαγνωστικά εργαλεία μεταξύ των ΚΕΔΔΥ και άλλων διαγνωστικών κέντρων.

Στους νόμους 2817/2000, 3669/2008 και στο άρθρο 28 του 4186/2013 ορίζονται σαφώς:

- οι κατηγορίες των εκπαιδευτικών αναγκών των μαθητών
- η υποχρέωση της πολιτείας να εφαρμόσει ειδικά προγράμματα και μεθόδους ώστε να γίνει εφικτή η εκπαίδευσή τους
- οι δομές φοίτησης μαθητών με ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες.

Δομές φοίτησης μαθητών με ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες

- **σε Σχολική Τάξη του γενικού σχολείου** εφόσον πρόκειται για μαθητές με ήπιες μαθησιακές δυσκολίες, υποστηριζόμενοι από τον εκπαιδευτικό της τάξης, ο οποίος συνεργάζεται με τα ΚΕΔΔΥ, τους σχολικούς συμβούλους ειδικής και γενικής εκπαίδευσης.
- **σε Σχολική Τάξη του γενικού σχολείου με παράλληλη στήριξη-συνεκπαίδευση**, από εκπαιδευτικούς ειδικής αγωγής, όταν αυτό επιβάλλεται από το είδος και το βαθμό των ειδικών εκπαιδευτικών αναγκών.

Συνεκπαίδευση.....

- ένα ζήτημα το οποίο απασχολεί τα τελευταία χρόνια τις περισσότερες χώρες του κόσμου
- Η τάση που επικρατεί στα διάφορα κράτη μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης είναι **να εντάσσονται τα παιδιά με ειδικές ανάγκες εκπαίδευσης στα γενικά σχολεία** παρέχοντας στους εκπαιδευτικούς διάφορες **μορφές υποστήριξης** από άποψη **προσωπικού, υλικού και εξοπλισμού.**

Συνεκπαίδευση.....

- Μελέτες δείχνουν ότι η συνεκπαίδευση, σε γενικές γραμμές, αναπτύσσεται **καλά στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση**, αλλά στη **δευτεροβάθμια εκπαίδευση δημιουργούνται σοβαρά προβλήματα**
- τις δυσκολίες στη συνεκπαίδευση των μαθητών τις δημιουργούν **η ανάπτυξη εξειδίκευσης στο γνωστικό αντικείμενο** και οι **διαφορετικές στρατηγικές οργάνωσης των σχολείων.**

Συνεκπαίδευση.....

- Η κατάσταση αυτή ενισχύεται και από το γεγονός ότι γενικά το **χάσμα** ανάμεσα στους μαθητές με ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες και τους συμμαθητές τους **αυξάνει αναλογικά με την ηλικία**.
- Το γεγονός ότι η δευτεροβάθμια εκπαίδευση χαρακτηρίζεται από ένα **υπερβολικά ακαδημαϊκό αναλυτικό πρόγραμμα** για μια **ομοιογενή ομάδα μαθητών**, στις μέρες μας κάνει δύσκολες τις διαδικασίες προσαρμογής του αναλυτικού προγράμματος για **ανομοιογενείς ομάδες μαθητών**.

Συνεκπαίδευση.....

Οι κοινωνίες απαιτούν πολύ περισσότερη προσοχή **στα αποτελέσματα** των επενδύσεων στην εκπαίδευση.

Αυτό έχει ως αποτέλεσμα την εισαγωγή της «εμπορικής σκέψης» στην εκπαίδευση και τη συμπεριφορά των γονέων ως **«πελατών»**.

Τα σχολεία γίνονται **«υπόλογα»** για τα αποτελέσματά τους και συνεχώς αυξάνεται η τάση να κρίνονται σύμφωνα με τις **ακαδημαϊκές επιτυχίες τους**.

Η ανάπτυξη αυτή δημιουργεί σοβαρούς κινδύνους για ευαίσθητους μαθητές.

Με αυτή την έννοια η επιθυμία για υψηλότερες ακαδημαϊκές επιδόσεις και η επιθυμία των μαθητών με ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες για ένταξη θα μπορούσαν να θεωρηθούν **ως αμοιβαία αποκλειόμενες**.

Δομές φοίτησης μαθητών με ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες

- **σε Τμήματα Ένταξης** που λειτουργούν μέσα στα σχολεία Γενικής και επαγγελματικής εκπαίδευσης.
- **σε Γυμνάσια Ε.Α.Ε** στα οποία φοιτούν μαθητές μέχρι το 19 έτος της ηλικίας τους, περιλαμβάνει την προκαταρτική και 3 επόμενες τάξεις Α', Β', Γ' εγγράφονται μαθητές απόφοιτοι Δημοτικού.
- **σε Λύκεια Ε.Α.Ε.** τα οποία περιλαμβάνουν την προκαταρτική και τρεις επόμενες τάξεις Α', Β', Γ' όπου εγγράφονται μαθητές απόφοιτοι Γυμνασίου Ε.Α.Ε ή Γενικής Παιδείας.

Δομές φοίτησης μαθητών με ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες

- **σε Ειδικά Επαγγελματικά Γυμνάσια** (πρώην ΤΕΕ Α΄ Βαθμίδας) στα οποία εγγράφονται μαθητές απόφοιτοι Δημοτικού σχολείου γενικής ή ειδικής εκπαίδευσης, η φοίτηση διαρκεί 5 έτη. Εφαρμόζεται πρόγραμμα για την ολοκλήρωση της 9χρονης υποχρεωτικής εκπαίδευσης και την παροχή επαγγελματικής εκπαίδευσης. Είναι ισότιμα με τα Ειδικά Γυμνάσια, χορηγούν στο πέρας της Δ΄ τάξης τίτλο Απολυτηρίου Γυμνασίου (άρθρ.28 Ν. 4186/2013) και στην Ε΄ τάξη πτυχίο με επαγγελματικά δικαιώματα επιπέδου 2β.

Δομές φοίτησης μαθητών με ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες

- **σε Ειδικά Επαγγελματικά Λύκεια** (πρώην ΤΕΕ Β΄ Βαθμίδας) στα οποία εγγράφονται μαθητές απόφοιτοι Ειδικού Επαγγελματικού Γυμνασίου και των Ειδικών και Γενικών Γυμνασίων και Λυκείων, η φοίτηση περιλαμβάνει 4 τάξεις κατ' αντιστοιχία με το Εσπερινό Επαγγελματικό Λύκειο, χορηγείται στους αποφοίτους τίτλος Απολυτηρίου Λυκείου και πτυχίο με επαγγελματικά δικαιώματα επιπέδου 3.

Δομές φοίτησης μαθητών με ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες

- σε **Ε.Ε.Ε.Ε.Κ** (Εργαστήρια Ειδικής Επαγγελματικής Εκπαίδευσης & Κατάρτισης) στα οποία φοιτούν απόφοιτοι Δημοτικών σχολείων ειδικής ή γενικής παιδείας μετά από πρόταση των Διαγνωστικών υπηρεσιών, η φοίτηση διαρκεί 6 έτη (άρθρ.28 Ν 4186/2013) χορηγείται στους αποφοίτους πτυχίο με επαγγελματικά δικαιώματα επιπέδου 2α.

Επιδιώξεις των Δομών φοίτησης μαθητών με ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες

- Άμβλυνση **εκπαιδευτικών ανισοτήτων**
- **Ισότιμη συμμετοχή** στην κοινωνία της γνώσης και της πληροφορίας
- Δημιουργία των κατάλληλων προϋποθέσεων για την **σχολική ενσωμάτωση** και την **κοινωνική αποδοχή**
- **Ανάπτυξη γνώσεων και δεξιοτήτων** που τους επιτρέπουν όχι μόνο να ενταχθούν στο εκπαιδευτικό σύστημα αλλά και στην παραγωγική διαδικασία με στόχο την αυτόνομη διαβίωσή τους.

Το εκπαιδευτικό μας σύστημα

- **Συγκεντρωτικό**, αφού ελάχιστες ουσιαστικές αρμοδιότητες διοίκησης έχουν μεταφερθεί σε τοπικό επίπεδο
- **Η εκπαιδευτική πολιτική** παράγεται στην κορυφή της πυραμίδας της διοίκησης (Υπουργείο)
- **Πλήθος εγκυκλίων και νόμων** δημιουργούν ένα σύνολο δομών , οργάνων και λειτουργιών με ιδιαίτερες δυσκολίες στην άσκηση αποτελεσματικής καθοδήγησης, εποπτείας και διαχείρισης.

Η σχολική μονάδα ειδικής αγωγής

- Δεν μπορεί να είναι φορέας με **αποκλειστικά εκτελεστικές αρμοδιότητες**
- Είναι χώρος **γόνιμης υποδοχής** και **συνδιαμόρφωσης εκπαιδευτικής πολιτικής**

Συνέχεια.....

➤ **Πρέπει να έχει όραμα:**

1. που δεν επιβάλλεται από πάνω ή από έξω
2. προκύπτει μέσα από την αξιοποίηση των εμπειριών και των ανησυχιών των εκπαιδευτικών, των μαθητών και των γονέων τους
3. Στηρίζεται στο επαγγελματικό ήθος και τις ικανότητες των εκπαιδευτικών με την ενεργό συμμετοχή των μαθητών και των γονέων τους και της τοπικής κοινωνίας.

Τα χαρακτηριστικά ενός Διευθυντή-ηγέτη ειδικού σχολείου

- Να έχει όραμα για το σχολείο του και να επιδιώκει με κάθε μέσο την υλοποίησή του
- Να αποκτήσει η σχολική μονάδα τη δική της κουλτούρα,
- Να παρέχει κίνητρα στο εκπαιδευτικό προσωπικό, να δίνεται σ' αυτό η αίσθηση υπεροχής και να τους τοποθετεί στο επίκεντρο του ενδιαφέροντος.

Συνέχεια.....

- Να στηρίζει και να ενθαρρύνει πρωτοβουλίες των εκπαιδευτικών χωρίς να θέτει περιορισμούς, με αποτέλεσμα το διδακτικό προσωπικό να συνεργάζεται αρμονικά και με αίσθημα επαγγελματικής ευθύνης.
- Να εμπνέει και να μπορεί να μεταμορφώσει τη συνηθισμένη ζωή του σχολείου σε ζωή με δημιουργική πνοή, **έχοντας μαθητές που βλέπουν το σχολείο σημείο αναφοράς αποδοχής και εμπιστοσύνης** προερχόμενοι από ένα οικογενειακό και κοινωνικό περιβάλλον που πιθανώς δεν έχει κάνει αποδεκτή την διαφορετικότητά τους.

Ο Διευθυντής ενός ειδικού σχολείου εκπληρώνει αποτελεσματικά το ρόλο του όταν:

- οι στόχοι του διευθυντή γίνονται και στόχοι όλων των μελών της σχολικής μονάδας
- προωθεί τη συμμετοχή όλων των μελών της σχολικής μονάδας στη λήψη των αποφάσεων
- προωθεί τη συνεργασία όλων των μελών της σχολικής μονάδας με δραστηριότητες που οδηγούν στη συνεχή βελτίωση
- παραμένει συνεχώς και περισσότερο εμπυχωτικός, συντονιστικός και διευκολυντικός της συλλογικής διαδικασίας.

Ο Διευθυντής ενός ειδικού σχολείου: εμπειρική και επιστημονική γνώση

- να γνωρίζει και να εφαρμόζει τις **βασικές λειτουργίες της εκπαιδευτικής διοίκησης**,
- να αναπτύσσει μια **ευρεία αντίληψη** της σχολικής μονάδας ως **κοινωνικού συστήματος**
- να αντιλαμβάνεται το **δυναμικό περιβάλλον** μέσα στο οποίο λειτουργεί το ειδικό σχολείο
- να επιδιώκει την απόκτηση γνώσεων στις περιοχές της **παρώθησης**, της **επιτυχούς επικοινωνίας**, του **οργανωτικού κλίματος** και **της διαχείρισης πόρων**.

Ο Διευθυντής ενός ειδικού σχολείου: εμπειρική και επιστημονική γνώση

- να δίνει ιδιαίτερη έμφαση στον **ανθρώπινο παράγοντα**
- να υιοθετεί την **αποδοχή της διαφορετικότητας**
- να διαπνέεται από τα χαρακτηριστικά της **ενσυναίσθησης**, της **ευσυνειδησίας**, της **ευελιξίας**, της **προσαρμοστικότητας** και της **υπευθυνότητας**.

Ο Διευθυντής ειδικού σχολείου και η συνεχής επιμόρφωσή του

- Είναι ιδιαίτερα σημαντικό να σχεδιαστεί και να υλοποιηθεί με ευθύνη της Πολιτείας, μια **διαρκής επιμόρφωση** των εν ενεργεία ειδικών Παιδαγωγών, η οποία θα συμβάλλει στη βελτίωση της επαγγελματικής τους ανάπτυξης.
- Είναι ανάγκη, να γίνει κατανοητό ότι η εκπαίδευση του ειδικού Παιδαγωγού οφείλει να είναι μια **συνεχής διαδικασία** που θα καλύπτει όλη την περίοδο της επαγγελματικής σταδιοδρομίας του, αφού νέοι τύποι αναπηρίας εμφανίζονται και οι υφιστάμενες μορφές και τα είδη της αναπηρίας αναδιαμορφώνονται ακολουθώντας τους μετασχηματισμούς των κοινωνιών.

Ο Διευθυντής ειδικού σχολείου και η διαχείριση των αλλαγών

- Σχολικό περιβάλλον που γίνεται συνεχώς και πιο πολύπλοκο σε κοινωνικό, οικονομικό, πολιτιστικό και πολιτισμικό επίπεδο
- Ο Διευθυντής πρέπει να αναπτύσσει την ικανότητα να διαχειρίζεται τις αλλαγές ή και να τις κατευθύνει, π.χ. αλλαγές στις μεθόδους και τις στρατηγικές διδασκαλίας και αξιολόγησης παιδιών και εφήβων με ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες

Συνέχεια.....

- Η διαχείριση των αλλαγών πρέπει να βασίζεται σε έναν “παιδαγωγικό τρόπο σκέψης” που θα αποσκοπεί στην ολόπλευρη ανάπτυξη της προσωπικότητας κάθε μαθητή ανεξαρτήτως των φυσικών, ψυχικών ή διανοητικών ικανοτήτων του, δημιουργώντας ένα ασφαλές και ευχάριστο σχολικό κλίμα, μέσα στο οποίο οι μαθητές με και δίχως αναπηρία να συνεργάζονται και να έχουν ενεργητική συμμετοχή στις διαδικασίες μάθησης.

Ο Διευθυντής ενός ειδικού σχολείου και η άσκηση εσωτερικής εκπαιδευτικής πολιτικής

- Υπάρχει περιθώριο στο Ελληνικό εκπαιδευτικό σύστημα ο διευθυντής να ασκήσει **εσωτερική εκπαιδευτική πολιτική** καλλιεργώντας **το κατάλληλο κλίμα** και **προωθώντας την αλλαγή;**
- Κάθε σχολική μονάδα ειδικής αγωγής μπορεί :
 - I. Να κάνει επιλογές με βάση τις ανάγκες και τις προτεραιότητές της
 - II. Να αρθρώνει λόγο και να λαμβάνει μέριμνα για διάφορα σοβαρά γενικά ή ειδικά προβλήματα που απασχολούν τη σχολική μονάδα και την τοπική κοινωνία
 - III. Να λειτουργεί ένα σύστημα αξιών και κουλτούρας, που ενεργοποιεί τους φορείς και ενδιαφερόμενους να εμπλακούν σε δράσεις που αφορούν **στο εκπαιδευτικό και κοινωνικό γίγνεσθαι.**

Η **αποτελεσματική διοίκηση** μιας σχολικής μονάδας ειδικής αγωγής δεν είναι μόνον **τέχνη** αλλά είναι και **επιστήμη** με **αρχές** και **αξίες** που η υλοποίησή τους οφείλει να υπηρετεί τους παιδαγωγικούς στόχους ενός **«ανθρώπινου» σχολείου.**

Ζητήματα που θα μπορούσαν να τεθούν προς συζήτηση

- Η εκπόνηση αναλυτικών προγραμμάτων για όλες τις βαθμίδες εκπαίδευσης που να ανταποκρίνονται στο σύνολο των ειδικών εκπαιδευτικών αναγκών
- Να υπάρχει μια συνέχεια των εκπαιδευτικών γνώσεων μεταξύ των διαφορετικών βαθμίδων εκπαίδευσης
- Να υπάρχει συνάφεια γνώσεων μεταξύ των ιδίων βαθμίδων με κοινά αναλυτικά προγράμματα και κοινά ωρολόγια προγράμματα
- Να υπάρχει μόνιμο εκπαιδευτικό και ειδικό εκπαιδευτικό προσωπικό

Ζητήματα που θα μπορούσαν να τεθούν προς συζήτηση

- Να γίνει σωστή γεωγραφική κατανομή των σχολικών μονάδων ειδικής Αγωγής. Υπάρχουν περιοχές της χώρας όπου οι υπάρχουσες δομές Ειδικής Αγωγής δεν αρκούν να καλύψουν τις εκπαιδευτικές ανάγκες
- Να υπάρχει κοινός τρόπος ανίχνευσης και εντοπισμού των μαθητών με ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες και τον προσδιορισμό κοινών διαγνωστικών εργαλείων που θα αξιοποιούνται από τους θεσμούς της εκπαίδευσης

Ζητήματα που θα μπορούσαν να τεθούν προς συζήτηση

- Να υπάρχει συντονισμός όλων των δομών της Ειδικής Αγωγής ώστε να μην επικαλύπτονται αρμοδιότητες και να μην υπάρχουν κενά.
- Να ενισχυθεί η «αυτονομία» της σχολικής μονάδας και η δυνατότητά της να προγραμματίζει, να οργανώνει και να αξιολογεί το έργο της.

Σας ευχαριστώ πολύ για την

προσοχή σας.

Ερωτήσεις.....